

SKUPNO VIDEO

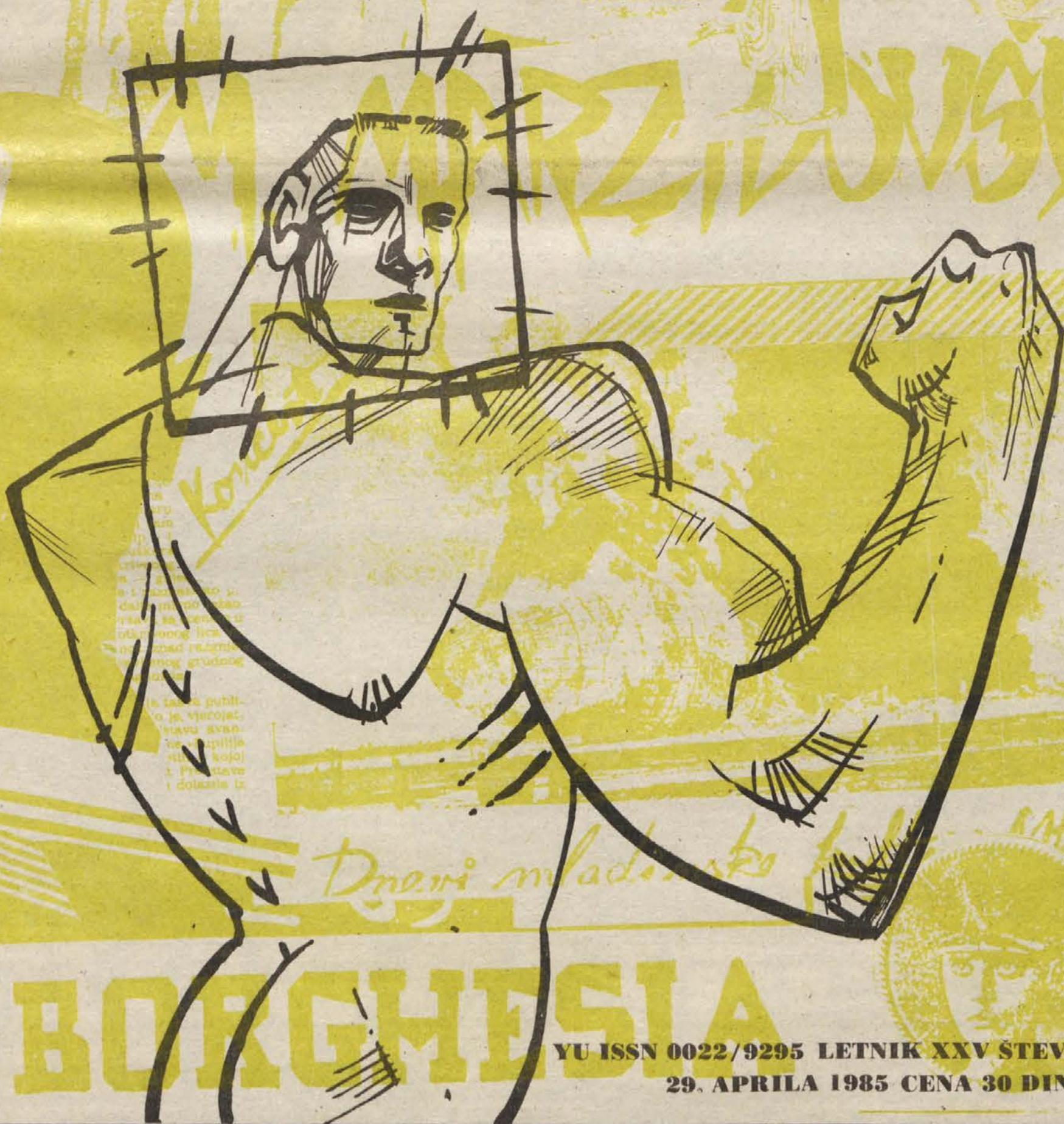
Special

AKADEMIA

87

Piše: Slavenka
Drakulić-Ilić

IZ OČIJU

... i tako publi-
... o je vjerojat-
... svaku svan-
... i koja
... i Pristave
... dolazila iz

Dnevni mladi

BORGHESIA

YU ISSN 0022/9295 LETNIK XXV STEVILKA 4
29. APRILA 1985 CENA 30 DINARJEV

DESIGN: P. URBAN

EKSPERIMEN- TALNE DRUŽBE

„Znanstveno metodo se stavljajo opazovanje, razmislek in eksperiment. . . Eksperiment je edini sodnik znanstvene resnice.“

Richard P. Feynman,
Feynman's Lectures on Physics

Eksperimentiranje z ljudmi ima v našem svetu odbijajočo, celo zmeščen prizvok in odprt predlog zanj gotovo naleti na silovit, čustven odpor. Posledica tega (zdi se, da skrbno gojenega) odnosa pa žal ni to, da se z ljudmi in družbami ne bi eksperimentiralo, temveč bolj to, da je eksperimentiranje nestrokovno in nerodno, rezultati pomanjkljivi in neurejeni, ljudje pa trpijo. Vzrok in obnem posledica tega žalost-

Samo RESNIK

nega stanja, da sociologija in sorodne vede niso eksperimentalne znanosti, je velika trdnost (rigidnost) civilizacija, kjer je debate okoli družbenih sprememb praviloma opravljalo orožje in se s problemom drugače mislečih ponavadi ni opravilo z debato, temveč z bolj ali manj nasilnim utišanjem. Jasno je, da se na takšnem svetu kaj težko razvije eksperimentalna, korektna, odmaknjena (disinterested, detached) znanost o družbi, zdi pa se tudi, da bi bil s takšno znanostjo obstoj sedanjega načina dela dolgoročno nemogoč.

To mišljenje lahko obsojate kot posnemanje naravoslovja, tridih znanosti in najbrž to tudi je. Svet je eden. Pridiganje o avtomatični nečlovečnosti uporabe naravoslovnih metod pri opazovanju družbe ter mistificiranje ljudi in človeških združb je prepogostokrat zavesa za grob in boječ diletantizem. Človeške družbe in ljudje sami so zelo zapleteni sistemi, a problem ekologije, ki se ukvarja z interakcijami osebkov v posameznih vrstah, sociologija ostane na tem nivoju, interakcijami različnih vrst in še interakcijo vseh teh osebkov in okolja je bistveno bolj zapleten in tudi problem sistemov, ki jih skušajo razumeti rastlinska in živalska fiziologija, meteorologija ali astronomija niso kaj dosti preprostejši, če sploh so kaj lažji od tega napihnjenega problema pokonci stoječih opic.

Z ljudmi se eksperimentira, mimo in v velikem obsegu. Ves t. i. realni socializem lahko gledamo kot dokaj orjaški eksperiment, zgrajen na zanimivi, a eksperimentalno nepreverjeni teoriji jasno je, da skoraj ni mogla biti preverjena zaradi silovitega odpora vladajočega sistema proti družbenim spremembam, pa vseeno se zdi, da bi Marx s svojo željo po znanstveni teoriji lahko bolj upošteval znanstveno metodo. Med njegovimi predhodniki so bili vsaj utopični socialisti z eksperimentalnimi nabelbinami na metodološko dobri poti, ki bi lahko dala koristne podatke. Žalostno

Nadaljevanje na 12. strani.

Ob vseh prepirih v naši ljubi dolini Sentflorjanski — ponatis izpred dveh let

KAJ PA RESNICA?

Zadnje leto je bilo vroče, da zlepa ne tako. Polemike, prepri in konflikti so se razcvetali na vsakem koraku, sem in tja pa so se trenja tako zaostila, da so se rejevala s prepovedmi in procesi. Izbira besed, ki so se pri tem uporabljale, je postala nenavadno bogata. Res je, prevladovali so „spet isti -izmi“, ki jih je februarjski „Danas“ pospremil v javnost s pomočjo razbitega jajca, iz katerega lezejo kače. Toda ti -izmi so dobili za družbo kup nepričakovano ekspresivnih izrazov:

„Osebnostem do grla sit stanja, v katerem naši ‚levi‘ publicisti presojujejo in obsojajo zvezo komunistov in socialistično samoupravljanje,“ je preklopelo enemu. „Politična diverzija, zavita v stanjopapir za otroke in o otrocih,“ se je razhudil drugi nad predstavo, ki je po njegovem navaden „umetniški gnoj“. Tretji je krenil v napad z obtožbami, da so z intrigami celo želeli razbiti enotnost v republiškem partijskem vodstvu“, četrti je tekst starega revolucionarja in intelektualca označil za „izdajo“, peti je droben greh branil s priznanjem, češ „kaj bi onegavil!“

Ni kaj reči, v naravnost ezopovski jezik, — kjer se uporabljajo stalno isti -izmi, kot slovnični subjekti (in dejanski objekti kritike) pa večno samo „nekateri posamezniki“ ali „nekateri skupine“, — se je prikradla naslutna barvitost. Človek, ki obupuje nad živno političnega jezika, bi moral biti pravzaprav vesel, ko v vsem tem besedovanju ne bi manjkala zelo pomembna, tako rekoč bistvena beseda: resnica. Te pa ni in ni. Pri vsem razcvetu sporov, ki zvišujejo temperaturo po vesoljni Jugoslaviji, smo samo izjemoma deležni stvaranja z besedo resnica. To pa, v skladu z neusmiljeno logiko stvari, seveda pomeni, da se iz „razčiščevanja“ redkokdaj kaj izčisti, ali z drugimi besedami, da smo po njih redkokdaj za kakšno pomembno spoznanje bogatejši.

Vzemimo za primer samo naraščajoče število literarnih tekstov, ki se ukvarjajo z dogajanjem ob razkolu med sovjetsko in jugoslovansko partijo, s procesi proti informbirojevcem ter z življenjem v zaporih in kazenskih taboriščih. Vsi ti teksti so imeli obilo težav, preden so sploh prišli v javnost, in ko so, se je na-

nje usul plaz očitkov. In kaj smo zvedeli iz njih? Da jih pišejo sumljivi ljudje, ki imajo za bregom čudne nakane; da gre za sovražno dejavnost — ali vsaj za dejanja, ki „objektivno“ pomagajo sovražnikom te družbe; da dvigajo glave nasprotniki samoupravne in neuvrščene Jugoslavije, ki bi radi obrnili kolo zgodovine nazaj. . . Pri vsem tem pa ni nihče uporabil stvarnih argumentov oziroma protiargumentov: Ne, to ni res, bilo je namreč takole. . . In tako še danes ne vemo, kakšni so bili informbirojevski procesi, ne vemo, koliko ljudi je bilo obsojenih, koliko jih je bilo zaprtih in kje, koliko jih je tam pomrlo, kaj so morali pretrpeti drugi, koliko jih je bilo kasneje uradno ali poluradno rehabilitiranih in koliko ne in tako naprej. Ne vemo, skratka, kaj je res.

Z Golega otoka se lahko preselimo h Golubnjači (in k drugim jamam, polnim okostnjakov), od zadeve Kopinič h Korčulanski šoli, od svinjske afere k zlatoustovski, od intrigantskega pisanja enega lista k sovražnim pozicijam drugega — povsod isti -izmi, povsod vse več prostodušno ubesedane jeze, povsod sovražni-ki, proti katerim se je treba bojevati in jih končno razkrinkati. Le resnica ostaja še naprej varno zakrinkana.

Čudno: Kot da je vse naše življenje pod okriljem 106. in 108. člena kazenskega zakona, kamor sodita „razžalitev“ in „žaliliva obdolžitve“. Kot da se vsa prizadevanja človeškega uma, da bi raziskal, vedel, izpovedal, odvijajo v znamenju teh dveh členov, kjer se resnica sploh ne dokazuje, ali kjer tožniku ni treba nikdar dokazovati, kaj je sploh res. Vse, kar je žaljivo, je pač žaljivo, pa naj gre za velmože, za svetlo prihodnost ali svetlo tradicijo, za brezmadežnost bivših, sedanjih ali prihodnjih odlič-tev. In vse, ki žalijo, je treba preganjati — pred pravimi ali ideološkimi sodišči. Dokaz resnice ni potreben ne tu ne tam.

Difficile est satiram non scribere. Če pa že to ne, je vsaj težko ne zavzdihnuti: „Kaj bi onegavil! Do grla sem sita tega, da na izdajalskem smrdu umetniškega gnolja ne more in ne more skaliti tudi kakšen cvet resnice.“

Alenka PUHAR

EKSPERIMENTI V UTOPIJAH

Ko ocenjujemo verjetnost obstoja drugih naprednih tehničnih civilizacij v Galaksiji, je eden pomembnejših faktorjev podatek, o katerem še najmanj vemo — dolžina življenja takšne civilizacije. Če se vse civilizacije same uničijo kmalu potem, ko dosežejo tehnološko fazo, jih bo v vsakem danem času obstajalo le malo in verjetnost za stik z njimi ne bo velika. Če pa se vsaj nekatere od njih nauče živeti z orožji masovnega uničevanja in se izognejo katastrofam, tako naravnim kot tistim, ki so jih same spočele, je lahko v Galaksiji mnogo civilizacij, s katerimi bi se lahko pogovarjali.

Imamo še en, bolj nujen vzrok, da nas takšne stvari zanimajo. Iz

Carl SAGAN

čisto osebnih razlogov upamo, da bo naša civilizacija dolgo žive- la. Človeštvo verjetno v nobenem obdobju svoje zgodovine ni preživelo toliko sprememb kot sedaj. Pred dvesto leti je informacija lahko potovala kvečjemu s hitrostjo konja, danes potuje s hitrostjo svetlobe, trideset milijonkrat hitreje. Ne verjamemo, da bomo še kdaj videli takšen napredek, kajti prepričani smo, da poročila ne morejo potovati hitreje kot svetloba.

Pred dvesto leti je pot od Liverpoola do Londona zahtevala toliko časa kot danes pot od Zemlje do Meseca. Podobne spremembe smo doživeli pri energetskih zalogah, dostopnih naši civilizaciji, količini shranjenih in obdelovanih informacij, metodah proizvodnje in distribucije hrane, sintezi novih materialov, koncentraciji prebivalcev v mestih, silnem porastu prebivalstva, izboljšanjem zdravstvenem varstvu in oaromnih družbenih spremembah.

Naši instinkti in čustva so enaki kot pri naših prednikih, lovcih in nabiralcih sadežev izpred milijona let, a naša družba je znansko drugačna od tedanje. V časih postopnih sprememb so vpogledi in spretnosti ene generacije uporabna, preizkušena in hvaležno sprejeta dediščina drugi. A v časih, kot so današnji, ko se družba bistveno spremeni v času, ki je krajši od človeškega življenja, modrosti staršev mladim več niso čisto zlato. Hitrost družbenih in tehnoloških

sprememb ustvarja prepad med generacijami.

Se v enem samem človeškem življenju so spremembe tako velike, da ljudje postanejo tuji v svojem lastnem okolju. Margaret Mead je opisala današnje stare ljudi kot neprosto voljne priseljence iz preteklosti v sedanjost.

Stare ekonomske predpostavke, stare metode določanja političnih voditeljev, delitve bogastva, prenosa informacij od oblasti do ljudstva in nazaj — vse to je nekoč morda bilo uporabno in dobro, danes pa je lahko izgubilo vsako vrednost za preživetje. Stari opresivni in šovinistični odnosi med rasami, spoloma in ekonomskimi skupinami so upravičeno postavljeni pod vprašaj. **Tkanina družbe se para vspevsod po svetu.**

Obenem vidimo močne interese, ki nasprotujejo spremembam. Tu so posamezniki, ki imajo v rokah moč in si lahko kratkoročno izmolzejo velike koristi, če ohranijo stare poti, čeprav lahko njihovi otroci dolgoročno veliko izgubijo. Tu so ljudje, ki v srednjih letih ne morejo spremeniti prepričanj, ki so jim bila vcepljena v mladosti.

To je težek položaj. Divjanje sprememb ne more teči v neskončno, kot je pokazal primer s komunikacijami, obstajajo meje rasti. Pogovarjamo se lahko kvečjemu s hitrostjo svetlobe.

Dosežemo lahko le tako številno populacijo, da jo bo Zemlja še lahko vzdrževala. Kakršne koli bodo že rešitve, ni verjetno, da bi Zemlja čez nekaj stoletij še preživljala velike družbene pretrase in spremembe. Dosegli bomo neko rešitev za naše sedanje probleme. Vprašanje je le, kakšno?

V znanosti je tako komplicirane situacije težko teoretično obdelovati. Ne razumemo vseh faktorjev, ki vplivajo na našo družbo in torej ne moremo zanesljivo ocenjevati, katere spremembe so zaželjene. V sistemu je vse preveč kompleksnih interakcij. **Ekologija si je prislužila ime subverzivne znanosti**, ker vselej, ko resno poskuša ohraniti podobo okolja, udari ob ogromen splet uveljavljenih družbenih ali ekonomskih interesov. Isto se zgodi, ko skušamo popraviti kakšno večjo napako: sprememba se prelje čez celo družbo. Težko je izolirati ozke rezine sveta in jih spre- meniti, ne da bi globoko vplivali na celotno družbo.

Kadar v znanosti teorija ne zadostuje, je eksperimentalni pristop edini realistični odgovor. Eksperiment je poskusni kamen znanosti, na katerem počivajo teorije. Le on daje kot „ne odgovore. Tako je očitno, da potrebujemo eksperimentalne družbe!

Ideja ima dober biološki precedens. V evoluciji življenja nštetokrat srečamo zgodbo o organizmu, očitno dominantnem, visoko specializiranem in brezhibno usklajenem s svojim okoljem. Pa se je okolje spremenilo in organizem je umrl. Zato uporabljaj narava mutacije. Ogromna večina mutacij je škodljivih, celo usodnih za osebek. A eden od tisočih, ali desetih tisočev mutantov ima drobno prednost pred svojimi starši. Mutacija se v njegovih potomcih ohrani in spremenjeni organizmi so malce uspešnejši.

Zdi se mi, da potrebujemo družbene mutacije. Morda bi bilo bolj uporabiti drugo besedo,

zaradi stare tradicije grdih in zlobnih mutantov v znanstveni fantastiki. A družbena mutacija — variacija družbenega sistema ki je, če deluje, pot v prihodnost — se mi zdi natančno pravi izraz. Splačalo bi se pogledati, zakaj mu nekateri od nas nasprotujejo.

Opogumljati bi morali družbene, ekonomske in politične eksperimente, množično in v vseh državah, a zdi se, da se dogaja ravno obratno. V državah kot sta ZDA in SZ uradna politika nasprotuje resnejšim eksperimentom, ker so — seveda — nepopularni pri večini prebivalcev. Praktična posledica tega je silovito javno nasprotovanje vsaki resni variaciji. Mladi idealisti iz mesta, zatopljeni v kulturo drog, z načinom oblačenja, ki se posmehuje konvencionalnim standardom, in brez slehernega znanja o kmetovanju, imajo bolj malo upanja, da postavijo na no-

Nadaljevanje na 12. strani

Študentski list KATEDRA. Naslov uredništva: Tyrševa 23, 62000 Maribor, tel.: (062) 22-004. Številka žiro računa: 51800-678-81846.

Izdaja UK ZSMS v Mariboru.

Uredništvo: Mirjam Šega, Marko Klasinc, Peter Podgorelec, Samo Resnik, Mitja Reichenberg, Peter Tomaž Dobrila, Branko Greganovič (odgovorni urednik), Edmund Türk (glavni urednik v. d.)

Tehnični urednik: Marjan Hani

Tajnik: Peter Podgorelec

Lektoriranje: Irena Smolec

Sodelavci: Milko Poštrak, Bojan Sedmak, Samo Štancer, Dominik Šolar, Tomaž Borko, Vladimir Gajšek, Borut Gombač, Peter Jančič, Igor Kramberger, Andrej Fištravec, Anita Hablič, Didle Senekar, Marian Pečar, Lenka Jemeršič, Rudi Uran, Voljko Stiplovshek, Bojan Dajčman, Tomaž Brtenk, Alenka

Puhar, Lidija Heman, Elvira Dimitrij, Goran Soster, Duncan Lunan, Roman Jerala, Andrej Blatnik, Vita Kernel, Ivan Obrenov, Denis Merklin, Matjaž Mulej, Simona Fajfar, Danica in Radovan Pucič, Ines Bernjak, Boris Sinkovič

Distribucija: Slavko Cehner

Predsednik izdajateljskega sveta: Tomaž Kåela. Katedra izhaja ob podpori UZ ZSMS Maribor, Kulturne skupnosti Slovenije, Raziskovalne skupnosti SRS, Izobraževalne skupnosti SRS in Zveze skupnosti za zaposlovanje SRS. Tisk ČGP Večar, Tržaška c. 14, 62000 Maribor.

Cena izvoda je 30 din. Letna naročnina: vsi 250,00 din. Članki izražajo mnenje avtorjev. Oproščeno temeljnega davka na promet po sklepu št. 421-1/70, z dne 11. 1. 1973.

Sestanki uredništva: vsak torek od 18.-20. ure.

OBLIKOVANJE: RUDI URAN, VOJKO STIPLOVŠEK FOTOGRAFIJA: VOJKO STIPLOVŠEK

DNEVI MLADINSKE KULTURE MARIBOR — 6. 4. do 11. 4. 1985

NEDELJA 7. aprila 1985

Borghesia: Najprej glasbena skupina, ki igra elektro-funk s hladnimi, razosebljenimi besedili ter se poigrava s seksualnimi in sadomazohističnimi elementi videza. Sedaj bolj glasbeno izraznostna skupina, ki gradi na šokantnosti erotike in spolnosti s pomočjo kostumov na izrazito diskoidni glasbeni podlagi.

Video predstava ljubljanske skupine **BORGHESIA** ne prinaša nobenega konceptualnega sporočila, sporočilo je le v občutenju, ki je bolj ali manj skladno. Hladna estetika, stilizem in težnja k likovni dovršenosti zamenjujejo udarnost in revolucionarnost punka ali zgodnjega novega vala oz. ju preoblikujejo. Dilema, ki nastaja v takšnih primerih je v bistvu že od nekdaj poznana, kljub temu pa je obravnavana in razlagana vedno znova, ko se pojavi.

Moč in prvinska ekspanzija neke umetnosti se namreč sčasoma preobrazijo v izgubljenost in čustvo kot logično, dialektično konsekvenco in se v skrajnem primeru razvije v formalizem in larpurlartizem, se pravi v nasprotje ali celo v zanikanje korenin iz katerih izhaja. V konkretnem punk

**SOBOTA
6. 4.
1985**

— novi val primeru sta se upor in destrukcija preobrazila v stilizem in postopno, četudi še vedno zelo hladno in alienirano prilagajanje in stapljanje s svetom v katerem obstajata. Video **BORGHESIA** je dokaj dober primer tega pojava, čeprav slika ni na ravni glasbe, saj ji večkrat primanjkuje sočnosti estetskega vtisa na račun nekoliko praznega in okornega formalizma, ki ne izgublja samo svoje vsebine, temveč tudi oblikovnost.

Tomaž BRENK

VIDEO BORGHESIA

Izraznost: Pri nas navadno imenovana »performance« je večmedijski način izražanja sodobnih ustvarjalcev. Pri takšni »predstavi« uporabljajo najnovejše dosežke sodobne komunikacijske tehnologije in sestavine iz bogate zakladnice običajnejših oblik predstave. Je nekakšna umetnost onstran umetnosti. Premošča in nadgrajuje razliko med tradicionalnim, umetniškim in sodobnim, tehnološkim, množičnim.

gledališka skupina ABADON

BORGHESIA

THE FIRST UP-DATE: modifications, news, new material...
21.03.85, New address: GRAF HAUFEN, WEIßESTR.58, D-1000 BERLIN 44

MODIFICATIONS:
-Obs: C22, 32 Guajar's Faraguit is no longer in the program do not order it anymore!
-Obs: C15, Merbow will be available in about one or two month... because of postal problems.
-Obs: I don't know what's about the both Hunting Lodge tapes (C14), I ordered them but they didn't come, ask for...
-Obs: M1, Art-Tacke: The price is without postage, please an extra-postage of 3,-- (Germany) or 4,80 (west) ...
-Obs: S3, Katscombe Vol.1 will be deleted soon reserve one of the last 10 copies!

ABOUT THE POSTAGE COSTS:
There are various difficulties...
1. If you order a record (LP) item, but the second...
2. M1 and M5 are too much as include extra-postage!
3. If you order more than 1000 postage costs, I only see to add some more cash, 10. settes or more than 3 reco

NEW MATERIAL IN THE MUTANT MUZIK CASSETTES:
C30: For Dah Industry Type 203 This...
C31: Marzidovšek Mario...
C32: Marzidovšek Mario...
C33: Marzidovšek Mario...
C34: Marzidovšek Mario...
C35: Marzidovšek Mario...
C36: Marzidovšek Mario...
C37: Marzidovšek Mario...
C38: Marzidovšek Mario...
C39: Marzidovšek Mario...
C40: Marzidovšek Mario...
C41: Marzidovšek Mario...
C42: Marzidovšek Mario...
C43: Marzidovšek Mario...
C44: Marzidovšek Mario...
C45: Marzidovšek Mario...
C46: Marzidovšek Mario...
C47: Marzidovšek Mario...
C48: Marzidovšek Mario...
C49: Marzidovšek Mario...
C50: Marzidovšek Mario...

MARZIDOVŠEK MARIO

A
DICTA
DRUDERY
UNDERTAKER
VERMIFUGE
SEASONAL WORKER
DESTRUCTIV GROU
CARNIVAL
JAZZ HOUSE

B
FOR IDEALS
DARK FORCES
ACCIDENT DUE TO NATUR
SLAUGHTER HOUSE NO.2
MACHINE FOR GRIND HUMAN
SOUND MEDICAL TREATMENT

FARFISA, 1960
MAESTRO ELECTRO PERCUSSION,
RINGMODULATOR, EFFECT-BOX
PHONERECIEIVER, CONCRETE SOUND
PERCUSSIONS, CASIO RHYTHM MODUL
PRODUCED IN MINIMAL LABORATORIUM
SLOV. BISTRICA
YUGOSLAVIA, 1984

Very good
From Yugos.
a wide spre
rhythmic. A
Hardcorestuff
good. The tape
lots of paper
a great numbe
very
copies. Chic!
Marsh Hardcoreelectronic, only for specia
lists! With X-ray photo-cover!
Ritualistic drum-percussion from a little
town in Spain, extatic music. I hope it
will reach me soon! Picture Disc!
Wellknown group from France with hard
noises, one side solo, other side colla-
borations e.g. with Die Form, Mary Usa-
Rated. Beautiful record, beautiful cover.
This is what one call Violent Electronics
but at it's best! Beautiful coverart, and
it's about 20 minutes long!!!
The hardest record ever heard, disturbing
sounds, electronic and acoustic, very
extreme and loud. lim.ed.: 250 copies!
Electro-acoustic music, sometimes good,
sometimes not. With: Ricardo Mandolini (He
is good!), Sukhi Kang and Bogislav Schae-
ffer (Also o.k.).
Same as B11 with other music: Takahito
Shimazu, Boguslaw Schaeffer and Rolf
Enzlin. Some good, some bad!
onen 1:11 together for 30,-- !
Again information from/about Non Toxique
Lost and associated friends, distributors
and lots of contacts.
Force mental deals with extremes, art,
noise, music, poetry, film, exhibitions,
foto-art and such more. They are simply
marvelous! Wounded and exciting to read!
Backissues: 1/2/3/4/5/6 each 4,--DM
Backissues: 7/8 each 6,--DM
(Obs: No.1/7/8 are sold out normally, I
only have lim.quantities!)
Japan with love: P16.D4, The Hanata-
hi, 5/8, 12, Shoni-Syoto, Die Form, Kohata
Kavase, 4C318, Merbow, FAX c&rbri,
Sere, Sleep Chamber, Highly recommended!
Something different to ordering a record
before it's out! So you help to
reserve a copy of the tape for
advantage: You get it cheaper!
to THEE BOOK, a new Graf Haufen
up to the 23. May 1985! This is
so order before and you'll get
before the 23th of May!
on Chron-tapes, about 150 pages
Book-Box with additional sheet. About
60 articles contributed to THEE BOOK. There are the
following: The Book of Movement, The Book of Crime, The Book
of Rites, The Book of Art, 3 hours of music and a book for you.
Vith: Sereah(USA), Gerechtigkeitsliga(D), Bande Berme (Crematoire)(CH),
Das Synthetische mischgewebe(D), The Horse he's sick(Aus), A.I.Z.(F),
Bogart/Massen-Trans-Port(D), Disturbed Life(NL), Abnorme Wahrnehmung-
strukturen ER,C(D), Louis Pasteur(D), Minamata(F), Arthur Berkhoff(NL),
Klang(USA), Artless Time(USA), Non Toxique Lost(D), L'Akstreanuncio(Esp),
Chavez(D), MTVS(NL), Unit 6(NL), Mauthausen Orchestra(I), Bruno Cosano
(I), Aesthetik der Gewalt(D), Le Syndicat(F), Lines Tactics(Esp), Kapotte
Muziek(NL), The Peculiarity of everyday motion(D), Ritus(D), Skjit-
lara (Nor), Naufragio(D), Les trois Phallus(F), P16.D4(D), Mario marzidovšek
(Yu), A.O.T.418(G), Vox Mini(D), Eligio's Hallucinogenetic Plans(D),
Friends in low places(NL), Pacific 231(F), Hessel, Nick Nicole and Alvin
(NL), No Unauthorized(F), FAX c&rbri(D), Club Moral(B), Guerra Pagan(A),
The Haters(Can), Het Zweet(NL), Der 7. Versuch(D), Der Akteur(D), Swimming
behaviour of the human infant(D), The New Blockaders(G), Berserker(D),
Z.O.L.(D), De Fabrick(NL), Comando Bruno(Esp), DDA(A)(F), Architects Office
(USA), Craig Burk(USA), Hapunkt Fix(D), Vittore Baroni(I) 1 1 1 1 1 1
Subscription-Price: 20,--DM+postage! Normal-Price: 25,--DM.
Order before the 23th of May - so you've to pay only Subscriptionprice!
NEW ADDRESS: GRAF HAUFEN, WEIßESTR.58, D-1000 BERLIN 44 11111

VIDEO PROJEKCIJA DUŠANA MAKAVEJEVA

DUŠANA MAKAVEJEV je ena naj-
bolj zanimivih in obenem kontrover-
znih osebnosti (jugoslovanskega) fil-
ma. Jugoslovanskega pogojno, kajti
proti koncu 60-ih let je očitno za ved-
no odjadril na tuje - pravkar je v
Avstraliji končal film Coca Cola Kid,
sicer pa živi v Združenih državah, kjer
menda predava na Harvardski univer-
ziteti in seveda dela filme. Prištevajo
ga med 10 največjih režiserjev v zgo-
dovini filma nasploh, v svetu uživa
izjemen ugled, pri nas pa je širši film-
ski publiki praktično neznan. Ob Z.
Žilniku, A. Petroviču idr. ga uvršča-
jo k predstavnikom političnega, so-
cialno-kritičnega filma ali „črnega va-
la“, kot so to „gibanje“ poimenovali
tisti ideologi, ki so hoteli utišati
kritično razmišljanje o naši družbeni
stvarnosti. Večina najboljših filmov
tega vala je namreč nastala ob kon-
cu 60-ih let, torej v času spopadov
in obračunov „idealistov“ (študentov
in inteligence) z dokončno konstitu-
iranim jugoslovanskim srednjim razre-
dom. Kljub dobremu sprejemu pri
strokovni kritiki in publiki na raznih
domaćih in tujih festivalih, je prišlo
po časopisih do pravega pogroma.
Sprožili so ga predvsem obronki in
manj uspešni filmski delavci, ki so
svoj ugled gradili in izgubljali na plat-
formi socrealizma. In rezultat: mnogo
filmov iz tega žanra in iz tega obdobja
je obležalo v „bunkerjih“, bili so
obsojeni in prepovedani, njihovi
avtorji pa niso dobili možnosti za sne-
manje.
Tudi Makavejev. Do leta 1971 (to
je do takrat, ko je posnel W R) se je
njegovo ime še pojavljalo v jugoslo-
vanskih filmskih publikacijah, potem
pa je bil vse do leta 1981 praktično
ekskomuniciran. Pretežna večina nje-
govih filmov naši distributerji sploh
niso odkupili, če pa so, jih v kinodvo-
ranah ne vrtijo. Vzrok? Oglede nocoj-
šnjih filmov bo sam ponudil odgovo-
re. Gotovo bi vsaj TV v svoj program
uvrstila več njegovih filmov, če bi
lahko svojim konzumentom vsilila gle-
danje, ki bi bilo omejeno na obrtno,
tehnično, da ne rečemo umetniško
plat. Toda na „nesrečo“ njegovi fil-
mi niso ideološko nevtralni, čeprav
seveda noben film po sebi to ne mo-
re biti. Se tako nedolžno obdelana te-
ma namreč leži na vrednostnem si-
stemu avtorja, pa če on to hoče ali
ne, oziroma se tega zaveda ali pa ne.
Makavejev seveda ni naiven, zato mu
je tuja takšna vrsta sprenevanja:
vsak kader, vsaka slika, vsak dialog,
predvsem pa njegova navidez kako-
fonična montaža kadrov odkrito eks-
plicično njegov odnos do sveta in to
konkretnega sveta, ki ga bolj označu-
jejo nesmisli kot kaj drugega. Eksko-
municacija Makavejeva v jugoslo-
vanskem prostoru pač kaže, da smo
tolerantni do nesmislov, ki se godi-
jo drugje in drugim, ne prenesemo pa
tistih, ki se godijo nam, oziroma se
jih gremo mi.

TOREK, 9. aprila
1985

NOVO IZ POSTMODERNIZMA!
ODPRTI KROG:
ZLATA KROGLA

PERFORMANCE GOSTOV IZ LJUBLJANE
Zlata kroglja - absolutni objekt hrepenenja - zastavi stvari brezkompromisno, a široko. Prostor, ki ga je potrebno prehoditi (saj je odmerjen prav z brezkompromisom), je neizmeren. Stirje prijatelji se vanjga postavijo fragmentaristično, kot da gre za philadelphijski pokušus: zdaj ga vidiš - zdaj ga ne vidiš, seveda takoj potem, ko so temeljito in večmedijsko predstavili svoja mlada pota.
Igra nastane že na začetku, a se hkrati precej ukinja. Nihanje med gledališčem in življenjsko prakso se izteče pač v alternativno postavantgardističnemu (predvsem GLEJ pa tudi Mladinsko gledališče) in neoekspresionističnemu (Tespisov voz) gledališču, če pokukamo med mlajše moči. Pri tem niti ni toliko pomemben postmodernistični (?) postopek pri nastajanju dramskega besedila, vendarle gre bolj za predstavo samo. Televizija (odlomki iz filma Stalker Andreja Tarkovskega), diapozitivi in na trak posnet odgovor po light-show so po besedah igralca Andreja Blatnika samo del siceršnje tehnološke opreme, ki jo premore Odpri krog.
Ko se tako po štiriindvajsetih urah ponovno spominjam Zlate kroglje, se mi lahko dozdeva, da je celoten projekt vendarle zastavljen nekoliko preveč gledališko. Fragmentaristični pristop, kot sem že omenil, je boljša rešitev v ukinjanju gledališča. Stik z gledalci pa ne. Ravno nasprotno - gledalci ostanemo zunaj, dokončno ovekoveneči v tistem miru. Temu ne botruje toliko „neznanje obrti“, kakor zase pravijo v Odprtem krogu, ampak izogibanje „poistovetenju, od-tujitvenemu efektu“ (gledališki list, stran 3, peta vrsta), ko morda pozabijo, da je komunikacijska veriga vendarle nezamanjivi produkt vsakršne, še najbolj pa takšne estetske zadevščine (estetika - odnos do...) Izzvati gledalca tako ali drugače, to.
Predstava mi je bila vse.

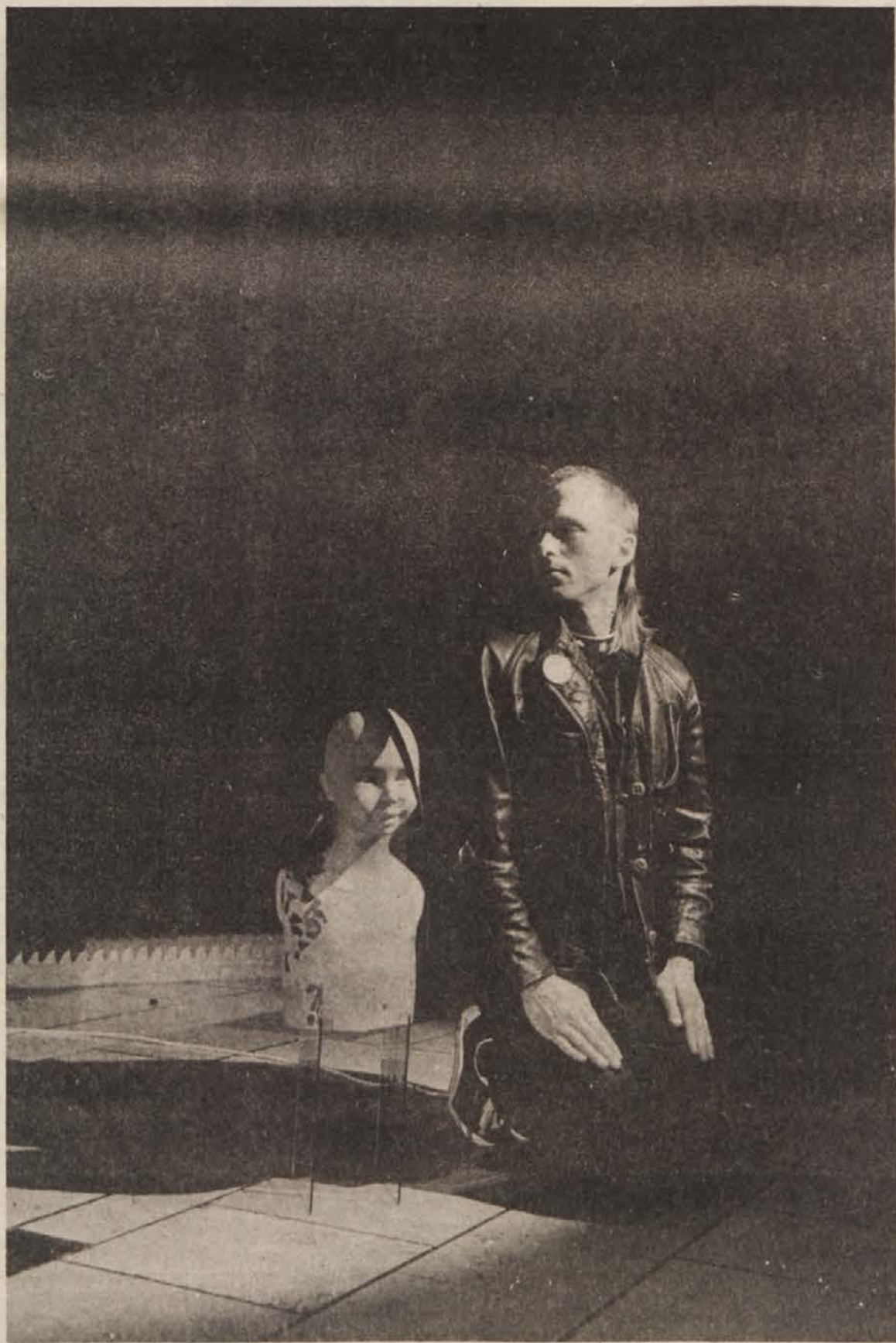

Marko KLASINC

**SREDA, 10.
aprila 1985**

**STON – POT BREZ
ZAČETKA IN KONCA**

Ne moremo se vezati na določeno glasbeno smer, ker bi nas to omejevalo pri delu. Glasba in besedila so rezultat kontinuiranega dela in izkušnji vseh članov skupine. Med seboj se dokaj razlikujejo, kar ni posledica iskanja nekega lastnega izraza, ampak združevanje besedil in zvoka v celoto. Nekatere skladbe so izrazito plesne. Na tak način hočemo priti s sporočilom tudi do strukture manj zahtevnih poslušalcev.
O besedilih pa: **POGLEJ KAJ SE DOGAJA S TEBOJ IN OKOLI TEBE.**

ROBI KLANČNIK

KONCERT M-MARZIDOVŠEK

Glasba, ki jo izvaja Mario Marzidovšek bi se naj imenovala ropotna in to bolj ali manj tudi je. Hrup, disonance in gorobi živce parajoči zvoki izhajajo iz industrijske glasbe, pa tudi iz starejše elektronike in se v primeru Marzidovška družijo v svojevrstno dokaj osebno sintezo teh dveh smeri. Če dodamo še provokativni scenski nastop nam postane jasno, da je bila vsebina tega koncerta: nezadovoljstvo, upor in težnja k eksibicionističnemu uveljavljanju, ki je kot takšna razmeroma prepri-

čljiva, saj je gledalce, če že ne navdušila, pa vsekakor presenetila in razgrela. Zato pa je zbledel umetniški vtis, saj so bili sicer zanimivo izdelani posamezni zvoki slabo usklajeni v celoto in enoličen ritem. Glasba je ostala na ravni uspele šokantnosti kot potencial pa ponuja dovolj možnosti, da se razvije in sublimira, če Marzidovšek uredi svojo upornost in eksibicionizem, ki ga toliko prevzemata oz. mu določata izraznost.

Tomaž BRENK

Pri, oziroma po, organiziranju DNEVOV MLADINSKE KULTURE v Mariboru, sem si zastavil dve vprašanji:
PRVO, v kakšni meri je mariborska mladina pripravljena sprejemati in dojemati kulturo, ki ni zgolj za zabavo in pasivno absorbiranje?
DRUGO, interes mladinske organizacije in drugih mladinsko-študentskih institucij do takšnih prireditev, ki smo jih pripravili te dni v študentskih domovih pod obilnim pokroviteljstvom?
Moj odgovor:
Mariborsko mlacino ne zanima progresivna glasba, teater, postavantgarda, Ana Monro, film, novi zvoki, Makavejev itd. Mariborska mladina še vedno pluje na staro ro-
ckovski in sindikalno vseljaški kulturni platformi. Krivci za takšno stanje so mladinske organizacije (ter ostale institucije):
ARGUMENT...
MK ZSMS daje prostoro v najem privatnikom, zaradi finančno komercialnega učinka, ki blagodejno pokriva izgubarstvo rednih delovnih obveznosti. Le-ti v teh prostorih izvajajo svoje kulturno poslanstvo, ki počasi a sigurno povzročča mladinsko možgansko otopelost, pasivnost in odklanjanje vsega kar diši po intelektu.
S TEM SE ZAČARANI KROG SKLENE IN POČASI ZASMRDI PO NEČEM, KAR JE ORWEL TAKO JASNO ZAPISAL...
Rudi URAN

IVO STROPNIK –
SPIRITUS,
1965, Šoštanj

DEČEK S HARMONIKO
(spirituala)

Zjočem se vate, pesem in žena,
nemir napolni temó in tvoj mir,
s tesnobo ožgem tvoje ustnice strune,
zapoje dih jantar, seme te kljune

in slapovi otoplijo belino,
stas, ki krvav leže v blazino.
Blazina je gora, otrok brez očeta,
so stegna nosila, vpita s krvjo.

»Jaz nočem, da jočem na štít!
Še znamo pit na pozabo ...
Bele neveste,
pa ceste heroj
imam, ko praznim sod.«

Grečico spi je rosa, hrast nemir.
Otrok igram harmoniko. Večer.
Z balkona pade dan, na njega obroč,
bel angel vodi sence, plešejo noč.

IMPRESIJA
(spirituala)

Kako dan hitro izgubi sonce,
velika ljubezen: sonce in dan ...
Podnevi smo eno in z mrakom nič več,
tema je polna ljubezni, ki so si všeč.

Tako jaz gledam zemske poljube
zmrzél, te blede slike, albume
večnih spominov v božji tišini,
pustim jih, vse te ljubezni, da spijo!

»Vržem te ognju ko kost psu!
Zbudi te samo še pepel.
Nihče ne spozna.
Življenje slike
postane vse.«

Naenkrat vse in nikoli prej nič.
Drobci v vsakem iskanju. Tvoj svet.
Zemlja je zaorana ledina. Pesem.
In ti si? Sok, da v njo kri ponesem.

MOLITEV V SNEGU
(Pesem Žuži in najinemu Denisu)

Kópel je spet hladna. Se v njej ohladim,
ne umijem. Zdaj prihajajo pomé belí angeli,
zavijejo se v doolge, rumene šale in molčijo.
Zagazimo v noč.

Popotniki, ki jih srečujemo,
so rejene košute. Rogovje svéto,
svete samice. Vsa sonca odzdravijo
v enem soncu, ki je ukraden lunin krajec.

Vsi otroci pokleknejo v enem starcu,
starec je zdaj tiha noč in lomeča suhljad,
ki dramí tišino. Vsi zidovi se zrušijo
na eno zemljo, zemlja je zdaj mrzla:

ledina, ki jo tali sapa, kri, ki jo usmerja veter.
Nasproti prihaja bela žena. Strah.
V meni konji zahrzajo.
Boga je zlomilo! Boga je zlomilo!

Zbor in kor molčita. Pokajo hostije.
Petelini kikirik zamočijo, sinovi
zapustijo očeta, bezgóvke kričijo.
Jaz sem zdaj ranjeni bog.

5

1

HAJDEJA IGLIČ, 1964, Maribor

PISMO MOŠKEMU

sociogrami, poli in mono-
grami, histogrami in grami
najrazlične
jšega, tudi avtoritativnega
zrnja, kotalečega se v doli-
no
m dimenzionalnega časa

vse to se nemo, ali pa
kako drugače, kako
na
j to hudiča vem, sre-
čuje v dveh z belim
pobarvanih gajbicah
v kotu, pod oknom.

ker ima ta soba tri kote, ti
moram povedati, da so tudi
v drug
em kotu gajbice. te so rjave
barve. zložene so druga vrh
druge
, v njih pa ždi posoda. ven-
dar to ni ždenje in to ni
posoda.
so z vsemi barvami pobar-
vane skodelice in rdeči
krožniki.

in njihovo bivanje, ko se
rdeča postavi k rumenemu
je vse
prej kot ždenje.

v tretjem kotu je po-
stelja, na njej pa
moj brat dandy -

me nemo opazuje? se mi
nasmiha? me hoče, ko zju-
traj pomislim
njega? nov dan!

lutka, ki ji nisem nikoli nare-
dila oči. zato je zdaj vesel,
ko
prižgem radio in se zasliši
»only you«. ta čas in ta glas.
no
staljša po sončnem dnevu.
iz njega vpijem svežino za
odprtim
oknom. posreči se mi, da
začnem živeti že jutraj.
čau bau

hajdeja

6

DARKO POLANEC, Maribor

I. MAJ

Ustavi in poglejva,
je li dober kraj,
nekaj sladkega pojejva,
saj je prvi maj!

Sva potomca časov,
ko vzklikali so vsi,
da srečen je vsakdo,
ki tu pri nas živi.
Zatirani milijoni,
goli otok okrašen
in norec iz zapora
želi si svobode.
— genocid plastične pločevinke
našega buzerantskega kozmosa,
skeptični kubizem metafizičnega ustroja
teles brez dlak, tekstila je brez broja.
Kovinski bankovec zavlada svetu pizd
in vulgarizmov — barvnih časopisov, vezanih v zlato.
včeraj jetra sestre, topel mozeg brata
in zraven še vinil solata — Dober dan.

Peljiva se dalje,
tu življenja ni!
Pozabljene medalje —
po novem vse smrdi.

SLOVO

Pretepa belec črnca,
gospod berača brca.
In kočijaž z bičem konja boža,
na hrbtu sivcu poka koža.

Jaz črncem nisem, ne berač,
sovražni belec, kočijaž.
Le hrbet konjski sem boleč
postal — ko šla si daleč proč.

FETUS

Oko zvedavo škili,
voda se kar sama mill,
joj, je živ-žav v mlaki,
podobni so še najmanj sraki.

4

8

V SAM

Kaplje iz las, ledene noge.
Sneži hiše, drevesa ljudi,
trdo tolče, premika naklada,
topli valovi bežijo.

Gledam hlače, pulover glas-
bo.
Krómpir je že zdavnaj po-
gnal,
brez zemlje
nikogar ni

Moram se pogovarjati, zas-
pati
in jadrati, jadro
pa itak ječmenovo zrno

IZ SANJ

Hodim po zrnju, park
prebujen golobov.
Zaprlí so mesec
odpeli temo, mar je mogoče
kričeče

Obrat zasanjanih vej.
Iz ene kaplja smola,
Tolče ob ivje spet prazen
smeh.

Najbrž vlakovodja spet po-
tuje.
Okoli mene nikogar, praznik.
V skodelici zanos,
točka v vijugu.

SONET

Gozdni požar
uničil zadnjo jelko
nekaj koruze za kruh
in vodo iz vodnjaka
nasproti kutine

je kot orel
v visokem letu
jabolko
v ustih prašiča

zemlja in ogenj
pod kristali
le iskre čutijo (premalo)
svetlikajoči sneg

gosenica išče list
in mravlja
drobtino čokolade.

ZAKAJ

Grad v strahovih.
Prijatelj, nekakšna bređa,
zanos.

Neko pisano pravilo
za suho spočetje.
Kot obrisi v meglo.

Kapljica, ki se skozi belo nil
premakne, pada.
Ni morje, videl sem večje.
Tako kot testenine v vodi,
močvirje.

Glas je prekinil.
Kontrolirano izbrana v pes-
mi si ...
In gledam premikajoče se
zarje,
pobegle begunce, zaprte
oči.

POSLUŠAJTE, NOVAKOVA,

tako pa ne bo šlo več naprej... Z vami se pogovarjam, Novakova, slišite. Pa boste kaj vstali? Saj ste vi Novakova, ne? No, zberite se, z vami govorim. Kdaj se boste pa vi zresnili? Skrajni čas bi že bil, verjemite mi. Saj verjetno vi zdaj ne razumete tega najinega dialoga, ampak potem, čez nekaj let, ko se boste zresnili, boste pa videli, da imamo mi tudi kdaj prav. In takrat vas bo tako sram, Novakova, tako vas bo sram, da si me niti v oči ne boste upali pogledati, ko me boste srečali, takole čez nekaj let in čisto slučajno. Veste, jaz sem vas takoj odkrila. Zviti ste, Novakova, ampak jaz sem še bolj. Veste, mi pesniki imamo to lastnost, da večkrat tudi takole kaj med vrsticami preberemo, tudi če ni grdo napisano. Mogoče drugi ne, ampak mi pesniki imamo to lastnost. Saj ni potrebno, da kaj počnete, Novakova, tudi, če kakole pri miru sedite, jaz ločno vem, kaj mislite. Saj vas poznamo Novakova in to ni samo moje mnenje, kar vprašajte še koga drugega, če hočete, ampak res bi bil le skrajni čas, da se zresnite. A vi ne mislite tako? Kaj, Novakova? No, odgovorite mi Novakova, vprašam vas. Novakova, z vami se pogovarjam, slišite?! No, saj sploh niste zreli za debato. Vidite, prav s tem ste dokazali svojo mizerijo. Kar liho bodite! Z vami se nimam az kaj pogovarjati. Sploh se ne mislim kregati z vami, midve sva opravili. Ne bom ie spuščala na vaš nivo, kar azmislite malo o tem, Novakova. Boste kaj razmislili? lo, odgovorite mi, če vas prašam. Boste kaj odgovorili, Novakova? Slišite, z amim govorim! Samonikarse sprenevedajte, poglejte amo, kako zmedeno gledate, Novakova! Kar v gledalo se pogledite! Kako iporniško se vedete! Kaj bi vi sploh radi? Saj verjetno e sami ne veste, kaj. Jej jej, roti čemu se pa upirate? kar takole, kajne? Saj so se pmantiki tudi upirali, ampak ni so tudi vedeli zakaj. Ne lovakova, tako ne bo šlo olgo naprej. Enkrat se vam o pa zataknilo in takrat oste videli, kako bedno se daj obnašate. Sigurno bo ako, verjemite mi. No, ampak vam se zdi zdaj verjetno o kar tako, kar takole, ne, oda ravno s tem vašim igorantskim odnosom do nene in moje poezije ste se pokazali. Dokazili ste svojo nizerijo. Pa saj ne zaradi nene, ha, to sploh ne, ampak zaradi vas, ker vas bo enkrat pošteno sram. Ampak na rašem mestu, Novakova, bi la jaz raje na kakšno drugo olo, kar poiščite si kakšno, saj je še dosti šol v Ljubljani. Kar pojdite. Na vašem mestu i jaz to že zdavnaj storila. a, zadnje čase sem že veliko slabih stvari slišala o vas, Novakova. Na šoli dosti govorijo o vas, Novakova in marsikdo me je že vprašal za njenje o vas, pa sem mu kar se lepo povedala. Ja ja, vi s kakim vedenjem ne boste talec prišli, veste. Škoda, es škoda za razred, ker je veliko takih, ki bi radi delali, ja ne morejo. Zaradi vas in am podobnih. Blamirali ste se, Novakova, blamirali ste se! Kar tiho bodite, če se pričiči ne boste umirili, boste šli ven iz razreda. Zaznamovani boste, Novakova! No, pa saj, kmalu se vam bo to vse maščevalo, vi boste maturo še po starem delali. In takrat se vam bo to vse maščevalo! Prosim, če ste tiho, stvar je ad acta! Nič ne komo debatirali, jaz ne bom e stvari naprej vlekla, kako e z našimi odnosi pa tako že vemo, jaz sem vam to že radnjič povedala. Vi pa molčite, no saj, ne upate, kajne, Novakova? Nimate oliko poštenosti, kar povejte, no. Vprašam vas. Samo povejte, na vašo poštenost apeliram. Pa bo stvar ad acta. Veste, saj to sploh ni več normalno, kar vi počenjate, ne, to ni več normalno. Skrajni čas je, da se zresnite. Pa se mislite, kakšno pamet ste pogruntali!

VIDA OTIČ,
1965, Bréžno

Senca venca vene
rož podjuna zila
plamen plamenice puhti
kozave obraze senči
vsaka koza še ne prinese pomladi
pomlad brsti zveri
zver na zver — kolodvor strasti
strast vene um
venec uma
Senca venca vene

kocka s pikami poje
ena je smrt in šest je smrt
vmes je življenje
ampak te pike se ne splačajo
kupi si neskončno kock
in meči v končnost
oči imej uprte v nebo
dober nasvet
nimaš kam z njim
vem
nič ne de
poskusi
daj
saj te nič ne stane
boš vsaj enkrat
opazil zvezde
in luno
veš ta se spreminja
pa zbogom

VLADISLAV
STRES,
Ljubljana

VIDIŠ

Vidiš ptiča, vidiš ptiča
vidiš ptiča ki leti
in je bel in tu
s kreplji zasadi se vate
s kljunom dolbe
te preluknja
z očmi
niti veze
in te vodi.

TOMAŽ
BRENK,
1957,
Maribor

KIRLIANOV STREAPTEASE

Iz mehko žametne teme in duše žari, obdajajoč golo telesnost v gibanju in se razbija v ritmu džunglska strast utripa prevlečena z glazuro sintetične glasbe divje sunkovito in neubrano vroče s sijem iz globine duha ki ga beleži Kirlianova fotografija — beleži vroče bruhanje — rdeče oranžno barvo ki se razglašeno razliva po belem telesu kakor ples ali glasba — z oranžnimi lasmi zgoščena in obarvana svetloba duha polzi po zrnati koži raztezajoča se v spekter ta se oblikuje v spirale in meandrične vzorce utripajoče kakor ples telesa. Iz Kirlianove fotografije beleži duhovni sij, spreminjen v slike nastale iz vzorcev beleži plesoče slike na plesočem telesu opolzko dotikajoče se in prelivajoče ko se strnejo v eno v vzdihlih plesočo in slika se razcveti — duhovni sij se razcveti v krzno in svilo v nakit puder in šminko estetska figura se mehko in elegantno spreha in se tako beleži na Kirlianovem traku.

Mehko in skladno v ubranih sekvencah se predvaja Kirlianov film ekrane obkroža plesoča postava ki več ne pleše in nato se sleče — navdahnjena od zapeljive glasbe katere zvok je izginil se slečena smeji maski enaka izpod Kirlianovega kostuma se razgali enako telo. Smeji se ubrano in skladno s samim sabo in s svojim smehom.

3

Fotografije: STUDIO AHI!
ANITA HABIČ, Maribor
FOTOGRAFIJA MICHAELSPIEL&ČEVLIJ

Ko je pomlad, boginje postanejo deklice in si iščejo ženine. Tudi ta mična deklica, katere naslov skrbno čuvamo v uredništvu, je spomladansko razpoložena...

Hop hop, Michaelspiel!

Atraktivni pesnik in pisec avtobiografij Marjan Ješe še zadnjič pred nezadržno potjo navzgor poljublja svoje vroče oboževalke.

Odkar je Pivčeva Polonca zmagala na območnem srečanju mladih severovzhodnoslovenskih literatov, pušča sombrero doma.

Andrej Štruc-Harry je eden izmed tistih ženinov, ki jih iščejo boginje...

Maja Sterle (prva z leve), pisateljica ZF zgodb in brhka pravljica, Bojan, direktor Michaelspiela (zraven nje) in lepa Vida Otič (čisto zadaj nasproti Boruta G.), ki je zvesta samo direktorjem.

Danilo Ženko, prvi Michaelspielov kitarist, pianist, piščalkar, klarinetist, računalnikar in še kaj, razmišlja.

Na nepozabnem literarnem večeru v Domu upokoencev Danice Vogrinec je Borut Gombač (Čevliji in Michaelspiel) navdušil obiskovalke z nepozabno točko: Pesnik B. G. pojé tableto nevidnico! Ta tvegana točka je zdaj pred tvojimi očmi, lepa boginja.

BOJAN DAJČMAN, Maribor

GLEDALIŠČE

Ugledališčimo življenje,
razgledališčimo to vrenje,
med rojstvom in smrtjo kipenje,
brstenje, trenje, nazadnje kopnenje!
To sočasno, hkratno gorenje
in mrenje — to življenje!
Razmisterimo misterije,
premiraklino mirakle,
odkrinkajmo krinko,
premaskajmo masko,
predramimo dramo,
preigrajmo, razigrajmo,
naigrajmo, odigrajmo,
izigrajmo, priigrajmo igro!
Burkajmo burke,
črtajmo črtice,
pripovedujmo pripovedke;
povejmo si povedke,
razkošatimo zametke!

Pokomedimo tragedije,
raztragedimo komedije;
preodrajmo odre,
razkuštrajmo gledališke kodre!
Nasmejmo žaloigre,
najokajmo veseloigre,
podaljšajmo predigre,
predejanimo dejanja,
noči nāj bodo nam brez spanja!
Pomnogodramimo enodrame,
poenodramimo dvodrame,
udvodramimo večdrame...
znebimo se, znebimo se
nepotrebne gledališke krame!
Prestihajmo si stihoigre,
si prespevajmo vse spevoigre;
prisodobite si naprispodbimo,
besedno vse podobe prepodobimo!
Igrajmo se besedne igre,
neukrotljive te, neugnane vihre;

igraymo se, igraymo!
Igraymo to se gledališko,
to gledališko, to deviško,
deviško in mrliško
pa še vse drugačno igro!
Netimo to se iskrečo,
se iskrečo, to žarečo,
žarečo in od žara kar drhtečo,
to neulovljivo in nagajivi iskro!
Stopimo, stopimo v nagajivi iskro!
Stopimo, stopimo v neskončno to,
v to brezzido, brezsteno tavnjaško izbo!
Pričnimo že, pričnimo že
enkrat s to brezmejno,
z neizčrpno to neskončno igro, pričnimo!
Igraymo se, igraymo,
pričnimo končno že, pričnimo,
dajmo, dajmo!
Drugače...
drugače nikoli besed ne dohitimo!

OBRAZI OBRAZI OBRAZI OBRAZI

* pesem, posvečena literarnemu uredniku

PAZI!

TRAVE POD SNEGOM NE GAZI!

Gamsi in snežni plazi.
Visoki lazi...
Vidmarjevi OBRAZI,
Katedrini OBRAZI.
Dve zdrgnjeni, zguljeni stari frazi,
počeni pokopališki vazi,
sveži srčni razzi.
KLASINČEVI OBRAZI.
Povsod sami porazi...
samo porazi.

BOŽIDAR
ROZMAN,
1963,
Maribor

Zaprta vrata,
za njimi ti.
Zaprta prežvekuješ
današnji dan,
stokrat preklinjaš ga
— ker je lep.

Stopiš mu na prst
in te pahne,
stopiš mu na jezik,
te ugrizne.
Delaš z njim v rokavicah,
te obliže.

7

POROČILO IZ AFGANISTANA

Avtor je direktor organizacije Zdravniki brez meja (Medicins sans Frontières, MSF). Sedež MSF je v Parizu, ustanovila pa jo je leta 1971 skupina zdravnikov, ki so v 60-ih med nigerijsko državljansko vojno delali v Biafri. Njene ekipe so zdravile v jugovzhodni Aziji, Libanonu, Čadu, vzhodni Afriki, Angoli, centralni Ameriki in iranskem Kurdistanu, pogosto kljub nasprotovanju deželnih oblasti. Tekst je dokaj oster in ga je najbrž dobro brati z določeno rezervo toliko bolj, ker ne vemo, ali je MSF res le nedolžna organizacija človekoljubnih zdravnikov.

Prve ekipe Zdravnikov brez meja so prispele v Afganistan maja 1980, pet mesecev po sovjetski invaziji. Odtlej smo poslali tja 162 zdravnikov in bolničark, ki so ostali v deželi od štiri do osem mesecev. V pokrajinah Nuristan, Paktia, Badakhshan (blizu sovjetske meje), Wardak (kakšnih 40 km od Kabula), Bamiyan, Uruzgan in Zabul smo opremili in vzdrževali dvanajst bolnišnic, od teh so sovjetska letala jeseni 1981 premišljeno uničila štiri. Dve drugi smo evakuirali sami, ker smo presodili, da bodo domači bolničarji, ki smo jih mi izurili, lahko sami zadostili potrebam. Trenutno ima MSF v Afganistanu 22 ljudi, ki delajo v šestih bolnišnicah. Z izkušnjami našega neprekinjenega dela v deželi lahko ocenjujemo položaj od začetka vojne, posebno na področjih, na katerih delamo mi. Vidimo dolgo vojno izčrpanje, katere podoba in trajanje sta neposredni posledici sovjetskega načina protigverilske vojne.

Res je, poznamo drugačne primere, kot sta bili zmagi britanske armade v Maleziji in francoskega ekspedicijskega korpusa v Alžiriji. A še v Alžiriji je de Gaulle uvidel, da je francoski položaj dolgoročno neubranljiv in je popustil zahtevam narodnoosvobodilne fronte, čeprav je bila ta v vojaško zelo slabem položaju, ko so se pogajanja začela.

Foveal sem svojima sinovoma, da se nikakor ne sneta udeleževati pokolov in da ju novice o pokolu sovražnikov ne smejo navdajati z zadovoljstvom ali veseljem.

Rekel sem jim tudi, naj ne delata za podjetja, ki izdelujejo klavske naprave, in naj izkazujejo prezir ljudem, ki se jim zdi, da takšne naprave potrebujemo.

Kurt Vonnegut ml., Klavnica 5

Totalitarni režimi so analizirali te neuspehe in našli za gverilski „problem“ novo rešitev, preprosto, logično in učinkovito. Ker so korenine moči odpora v tem, da gre po Mao Zedongovih besedah „riba v vodo“, gverilce najenostavneje ločiš od ljudstva tako, da izprazniš posodo, v kateri so ribe. Z drugimi besedami, učinkovita strategija proti gverilcem pomeni masivne represalije proti ljudstvu in včasih vključuje iztrebljenje velikega dela prebivalcev.

Nekateri bodo mislili, da se bodo takšna dejanja upirala še najodločnejšemu osvajalcu, pa ni tako. V zadnjih letih smo to filozofijo večkrat videli na delu. Ko se je pokrajina Ogaden uprla etiopskemu režimu, so

namci nikoli premagali Rdečih Khmerov, če ne bi bili prej izstradali ljudstva k predaji, boječ se, da bo del mednarodne pomoči prišel v roke Pol Potovih vojakov. Ko so desetisoči Kampučijcev umirali od lakote in so stotisoči bežali na Tajsko, so tisoči ton hrane, darilo mednarodnih organizacij, razpadali na pomoilih Kompong Soma. Edina

hrana, ki je bila uporabljena, je šla za vietnamske okupacijske čete in domačine na pokorjenih področjih. Ta način boja je trenutno v rabi v Afganistanu, le s to razliko, da zaradi afganskih uporniških skupin doslej ni uspel, zaradi česar bo skupni vzorec morda težje spoznati. Opisali bomo tri skupne plasti teh protigverilskih vojn: kako se sovjetski protigverilski boj razlikuje od tradicionalnega zahodnjaškega načina, specifična sredstva, ki jih uporabljajo in končni izidi.

II. Ena od razlik med tipom vojskovanja, ki ga Rusi uporabljajo v Afganistanu in tistim, ki so ga uporabljale zahodne

iskati podporo v vaseh in zaselkih in ustvariti milice, da branijo področja, ki bi jih gverilski borci lahko napadli, dokler ne pridejo okrepitev redne vojske. Da preprečijo odporniškimi skupinam, da bi se preskrbovale pri ljudstvu, postavljajo zaščitene vasi kjer zberejo ljudi, hrano in živino.

Iz baz, ki jih imajo za varne, so redno organizirane hajke, da bi gverilce zajeli ali pobili ter odkrili njihova skrivališča orožja in streliva. Kljub neodgovornim dejanjem francoske vojske v Alžiriji in ameriške v Vietnamu je bil njihov boj osnovan na principu, da je treba na vsak način doseči podporo prebivalcev, tako s privilegiranjem svojih zaveznikov kot z ostro vojno proti sovražnikom. Že prej sem opozoril na skromne uspehe tega načina vojskovanja.

Sovjeti delujejo drugače. Naselja, ki jih okupacijske sile držijo, niso usposobljena kot baze, da bi zaščitili oblast nad okolico, temveč le kot garnizoni in logistični odskočni kamni. V mestih so skladišča, letalske baze, vojašnice in utrdbe. Ostala dežela ni pod sovjetskim nadzorstvom. Zaščitene vasi ni. Ni nobenih poskusov, da bi si pridobili prebivalce s privilegiji. Redke vojaške operacije, ki vključujejo sile na tleh, imajo zgolj strateške namene: boji na cesti med Kabulom in sovjetsko mejo, v dolini Panjšir in wakhanskem hodniku; te operacije nimajo namena, da bi zajemali upornike.

Vzroki za to razliko so kaj preprosti: Sovjeti niso tako naivni kot zahodnjaki. Že dolgo tega so doumeli, morda že

III.

Glede specifičnih sredstev, ki jih uporabljajo: taktika tukaj ni naveza topla kopel/mrzela tuš, temveč izključna uporaba vrele vode, še in še in še, dokler gverilci in prebivalstvo ne prosijo za milost. V prvi fazi, ki se je končala pozno l. 1980, so letalske, pehotne in oklepne enote skupaj uporabljali za vzpostavljanje vladavine strahu. V takih akcijah je npr. v pokrajini Hazarajatov v osrednjem Afganistanu več sto oklepnikov odpeljalo iz Kabula ali Jaghoriya v kakšno dolino, ki jo je bilo lahko zasesti. Prebivalci, posvarjeni od govorici ali helikopterskih piletov, so pobegnili v gore. Sovjetski vojaki so zasedli prazne vasi in nekaj dni ostali tam, pod napadi odporniških

seh še kadila in pasti, ki so jih vojaki pustili za seboj, so še zahtevale žrtve. Cilj operacije je bil strah in ne vojaška zmaga.

Od konca 1980 je takšnih akcij manj, verjetno zato, ker so stale Rdečo armado preveč vojakov, a Rusi so našli druge načine, posebno z uporabo zračnih napadov, ki se jim slabo opremljeni borci ne morejo upirati. Tako so na področju Hazarajatov v zadnjih letih bombardirali več vasi kot jih tu lahko naštejemo, med njimi Jaghori, Panjau, Jalrez in Waras. V Jalrezu so zadeli hišo, kjer so praznovali poroko, in bilo je več deset žrtev. V Warasu, kjer ima sedež začasna vlada Hazarajatov, so helikopterji namesto te organizacije napadli vaški bazar.

Dr. Claude MALHURET

skupin — mudžahedinov, ki so pred njimi branili gornje dele dolin. Vojaki so ropali in požigali hiše, požgali polja in odvlekli s seboj redke domačine, ki so ostali doma, večinoma stare ljudi, ki so jih zaslišali ali pobili na mestu. 1980 so ob cesti čez prelaz Shibar Sovjeti izvedli tri takšne napade. Za kakšnih deset dni so uspeli zasesti Bamiyan, Yakaolang in Panjau, junija in avgusta s po tristo oklepnimi vozili, septembra pa s stovdajsetimi. Med zadnjim napadom so uničili vse, kar se je dalo in do tal požgali bazarje v Panjau, Yakaolangu in več vaseh ob cesti na Shibar. Porušili so tudi nekdanjo ameriško bolnišnico v Yakaolangu.

Med podobno odpravo jeseni 1980 so na področju

Med akcijami, ki jih izvaja jo v glavnem s helikopterji, je tudi odmetavanje min in miniranih igračk. Ne bom se spuščal v detajle, poudaril bi le dvoje. Prvič, maskirane mine so narejene tako, da žrtev le ranijo. Rusi dobro vedo, da je v tej vrsti vojni ranjenec veliko večja sitnost kot mrtič.

Ranjenec, ki se očitno sam ne more več bojevati, izloči še borce, ki ga nosijo in potem pogosto nekaj dni ali tednov kasneje umre zaradi gangrene, stafilokokov ali gram-negativne septicemije, v hudih mukah, ki še bolj potro tiste, ki ga gledajo umirati. MSF je videla tudi poškodbe, ki jih povzročajo minirane igračke, večinoma plastična nalivna peresa ali majhni rdeči kamiončki.

Marko MARZIDOVŠEK

Gverila je sv^o učinkovitost dokazala že na kje in do nedavnega je njihče ni znal ustavit. Razkropitev prebivalstva, vaške utrdbe, nadzor in kartoteke so lahko prav učinkovito omejile njeno napredovanje, a uporniki so na koncu vedno zmagali.

bile vasi in mesteca eno za drugim zavržena z zemljo. V begunskih taboriščih v sosednji Somaliji je skoraj milijon ljudi — skoraj vsi prebivalci — in etiopske letalske enote nimajo nobenih pomislekov pred bombardiranjem.

V Kampučiji bi ne bili Viet-

armade, kot je bila francoska v Alžiriji ali ameriške v Vietnamu, je, da vojske Zahoda poskušajo nadzorovati prebivalstvo in se na vse načine trudijo, da bi preprečile infiltriranje gverilcev. V naseljih postavijo baze in iz njih poskušajo razširiti vplivnostno sfero, po-

med ukrajinskim genocidom 1933, ko so prav učinkovito uporabili to taktiko, da v gverilski vojni ne bo mogla zmagati nobena stran, če bo poudarek na tem, da si priljubljen pri prebivalstvu. Zmagala bo tista stran, ki bo uspela z vladavino terorja.

Turkmenov, zahodno od Kabula, požgali veliko domov in popolnoma uničili majhno bolnišnico v Lolenju, isto so storili sredi decembra v severnem delu pokrajine Ghazni. Ko je dva dni po koncu bojev dospela naša medicinska ekipa, so se pogorišča v številnih va-

Njihova tarča so otroci, ki jim odnese prste ali cele roke.

Drugi cilj teh min je gospodarstvo. Tako so s tisoči po prelazih v Pakistan raztreseni min poskušali vzpostaviti blokado — v glavnem neuspešno — uspeva pa jim v boju proti

živini. Ko sem 1980 prvič prišel v Afganistan, nisem mogel spregledati števila krav in koz z nogami v oporah iz bambusovih palic, povezanih z žico. Pastirji so mi pojasnili, da so živali stopile na mine in povedali, da imajo še veliko več škode zaradi živine, ki pomre od sekundarnih infekcij. Čeprav Afganci počistijo mine s cest, da zavarujejo ljudi, živali na poljih še umirajo. Na ta način so v več pokrajinah iztrebili domače živali in posledice tega pokola za zalogo hrane v deželi so očitne.

Druga točka je vprašanje beguncev, ki jih ne smemo gledati na tradicionalen način, kot žalostno, a nenamerno posledico vojne, temveč kot del sovjetske strategije, ki smo jo videli že v Kampučiji, Ogadeni in Eritreji. Kot sem rekel, je njen cilj izprazniti deželo, da bi osamili gverilce.

Metodično prizadevanje za ta cilj je edina razlaga za neverjetno množico afganskih beguncev. Nekateri zbeže v Iran ali Pakistan, kjer jih Rusi še enkrat izrabijo, ko podtaknejo mednje svoje agente, da razpihujejo nasprotja, ki delijo različne etnične skupine v Pakistanu. Mednarodne agencije poročajo, da je teh beguncev čez štiri milijone, kar je pri 15-17 milijonih Afgancev ogromna številka. Dodati ji moramo še tisočice „notranjih“ beguncev, ki so s podeželja pobegnili v mesta, pod kontrolo vojske. Ko človek doda še pobite v bojih ter pomrle od bolezni, ki pogosto izvirajo iz podhranjenosti, še posebno med otroki, je lahko razumeti učinkovitost sovjetske strategije, ki ji je uspelo z gverilskih področij pregnati skoraj polovico prebivalstva.

Pri tem je oblast poslala na šolanje v SZ več tisoč otrok, da bi nekoga dne postali oficirji socialistične republike Afganistan, kar spominja na rusko „osvoboditev“ južnih republik ZSSR v 20-ih in 30-ih, ki je privedla do popolne zmage nad uporom t. i. basmačijev (banditov).

IV.

Preden preidemo na končne rezultate obravnavane taktike, moramo nekaj reči o enem od pogojev za njen uspeh: tajnosti.

Mednarodno javno mnenje ne bi nikoli sprejelo takšnih grozot, če bi bilo redno obveščeno o dogodkih. Potreba po tajnosti je razlog, da so meje sistematično zaprte in novinarjem vstop v deželo ni dovoljen. Nekateri tega seveda ne upoštevajo, a tako malo jih je, da njihova poročila ne pritegnejo prave pozornosti, posebno če jo primerjamo s pozornostjo, ki jo je bila dolga leta deležna vietnamska vojna.

Francoški zdravniki, ki so zadnja leta nepretrgoma delali v Afganistanu in s tem postali pričje, so kljub svoji novinarski neizkušenosti uspeli vsaj malo popraviti malobrižnost reporterjev. Pravim malobrižnost, kajti če ima lahko majhna organizacija, kot smo mi, v deželi stalno dvajset zdravnikov (napadom oblasti nanje navkljub), bi lahko to storila tudi sredstva javnega obveščanja. Rusi ne morejo dopustiti, da smo mi tam in gledamo, kaj se dogaja, in postali smo tarča njihovih napadov. V letih 1980 in 1981 so helikopteri Mi 24 zavestno uničili štiri naše bolnišnice in dve, ki jih je v Panjširu imela druga francoska organizacija, Aide Medicale Internationale. Naj dodam, da je imela ena teh bolnišnic na strehi velik, jasno viden rdeč križ. Same zdravnike so večkrat zasledovali sovjetski vojaki, ki so med zaslišanji kazali ljudem njihove slike. Izmaknili so se jim vsi, le doktorja Philippa Augoyarda so ujeli januarja 1983. Ker je bila ta operacija katastrofalna za sovjetski ugled v Evropi, posebno v Franciji, dvomimo, da jo bodo ponovili. Ne le da Augoyardov primer ni oplašil novih prostovoljcev, kot so verjetno želeli, temveč so zaradi njega zdravniki v drugih deželah izvedeli za naše delo. Takšni dogodki pomenijo slabo publiciteto, ki lahko Sovjetom škodi na drugih področjih. Trenutno je v naših ekipah le 50 % Francozov, ostali so Nizozemci, Angleži, Belgijci, Švicarji, Skandinavci...

V.

Prišli smo do vprašanja o končnih rezultatih sovjetske strategije. Zgoraj navedeni primeri so govorili o Kampučiji in Etiopiji, Afganistan tukaj ni

najboljši, kajti sovjetski napor so bili doslej neuspešni. Mesta so slabo nadzorovana, čeprav se sovjetska intervencija opira nanje. V Kabulju ne mine teden brez napada na vladno ali ambasade komunističnega bloka. V odgovor na to so, kot slišimo, letala bombardirala in skoraj uničila trgovske četrti velikih mest, kot sta Herat in Kandahar, ker so prešla na stran odporiškega gibanja. Sovjetske utrube v Bamiyanu, Ghazniju, Gardezu in Khostu so povsem obkoljene od mudžahedinov. V Bamiyanu ima garnizija z dvesto ruskimi in dvesto afganskimi vojaki položaje na vrhu hriba, preskrbujejo pa jo s helikopterjem. Helikopteri postajajo vse pomembnejše transportno sredstvo med mesti, kajti ceste niso pod kontrolo, čeprav skušajo to v zadnjem času popraviti.

Lutkovna vlada predsednika Barbaka Karmala je poskušala tudi s psihološkim vojskovanjem, hoteč izrabiti lokalne spore med paštunskimi plemeni, a brez večjega uspeha, posebno po smrti ministra za plemenske zadeve Faiza Mohameda, ki ga je ubila skupina, ki jo je nameraval podkupiti.

Doseženi dogovori o prekinitvi ognja so osnovani bolj na ravnotežju moči kot na uspešni psihološki vojni in so odporu koristili prav toliko kot oblasti. Tako je trenutno v Panjširu. (Poleti 1983 se je Ahmad Shah Massoud, poveljnik borcev v dolini Panjšir, s Sovjeti dogovoril za premirje in jih tako prisilil, da so ga implicitno priznali. S Kabulom se ni hotel pogajati. Med premirjem je zbral zaloge, odprl preskrbovalne poti in se povezal z voditelji na severu in zahodu vse do Herata. Ko je čas potekel, premirja ni hotel podaljšati.)

Število uničenih oklepnih vozil v deželi je neverjetno veliko, če pomislimo na zastarelo orožje in samomorilsko taktiko, kot je skakanje na tanke z doma narejenimi bencinskimi bombami. V pokrajinah, kjer delamo, smo našli nad 600 uničenih vozil, kar bi dalo tri do štiri tisoč za vso deželo. Tej številki je tako težko verjeti, da imam vselej, ko jo omenjam, s seboj v dokaz škatlo diapozitivov.

Marko MARZIDOVŠEK

Tudi ekonomska blokada ni uspela. Obmejne pokrajine so dosegljive prav tako lahko kot prej. Naše medicinske ekipe potrebujejo do središča Hazarajata le tri dni. Naše gibanje ni omejeno, kot ljudje ponavadi mislijo; potujemo z avti in tovornjaki in samo ponedelji.

Učinek požiganja pridelkov in polj kot taktike proti gverilcem je omejen, ker je pre-

bivalcev sedaj toliko manj, da je potrebna manj kot polovica predvojne hrane, poleg tega pa karavane iz Pakistana prinašajo sveže zaloge. Drug zanimiv — in ironičen — primer je, da v Kabulju potrebujejo drva in se mora vlada zato pogajati z uporniki, ki prinašajo v postojanke drva v zameno za sol in sladkor.

Kljub poskusom, da bi omejili preskrbo s hrano, kažejo cene, da blokada ne deluje.

Od invazije so nekatere cene celo padle. Tako stane zdaj v Jaghoriju liter bencina, ki je 1979 stal 45 do 65 afganijev (AFS), sedaj 35 SFS, skatlica cigaret pa se je od 60 AFS pocenila na 28 AFS. Druge cene so se dvignile, a počasneje kot v drugih deželah tretjega sveta, celo tistih, kjer ni vojne: ser (7,5 kg) moke je 1978 stal 70 AFS, 1979 160 AFS, sedaj je cena 180 AFS. Cena sera čaja se je med 1978 in 1979 podvojila, od 960 na 1920 AFS, odtlej pa se je dvignila le na 2500 AFS, in še to bolj zaradi inflacije.

Ta slika revnih kratkoročnih uspehov sovjetske strategije je kaj optimistična za odporiško gibanje, a moji sklepi niso tako svetli. Vse, kar sem povedal, kaže, da se v tej vojni razmerje sil v štirih letih ni spremenilo, čeprav stoji na eni strani najmočnejša vojska sveta, na drugi pa peščica ljudi, ki kljubujejo osvajalcu. Nobenih znakov ni, da bi se ta položaj kmalu spremenil, in ne verjamem, da bi bili Afganci v kratkem ali srednjem obdobju lahko potolčeni. A sovjetska strategija ima dve opori, ki lahko dosežeta konec, drugačen od zahodnih izkušenj. Ena je že omenjena uporaba masovnega terorja, druga pa je, da si SZ lahko privoščijo dolgo vojno. Rusi ne potrebujejo zvenečih zmag, da bi jih razglajali svojim državljanom, saj sovjetsko javno mnenje ne vpliva na sovjetsko politiko. Katastrofe, kot je bila tista v salanškem tunelu, ko je bilo ubitih več sto sovjetskih in režimskih vojakov (in civilistov), v Moskvi ne zbudijo zahtev, naj pridejo sovjetski „fantje“ domov. Rdeča armada lahko čaka tako dolgo kot je čakala, da bo konec upora basmačijev — in čakala je dvajset let. Če bo treba, lahko čaka še dlje. Odpor Afgancev se bo držal dolgo časa, a na koncu bo verjetno potolčen. Če bo v naslednjih letih prišlo do bistvene spremembe v mednarodnem razmerju moči in reakcijah zahodnjakov na sovjetski totalitarizem, bo konec morda drugačen. Taka sprememba ni nemogoča, a le zelo moder človek bi si drznil napovedovati prihodnost Afganistana.

Foreign Affairs
prevedel Samo RESNIK

ONKRAJ 1984

Roy BRADBURY

KAJ ZDRUŽUJE TO VELIKO KOZMIČNO PARADO

Kot v preteklosti, denar.

Ko vojaški proračun sesa 129 milijard dolarjev stran od mest, stran od šol, stran od bolnišnic, to neizogibno pomeni stran od veselja, časa, kometov in morda našega preživetja.

Poleg tega nas je potlačila preizpostavljena pristankom na Luni, astronautom in tisočim ur, ki so jih TV mreže izlile na nas, sipajoč gore dejstev pa malo v pogleda. Vskatili so nam noge in misli. Brez poetov, filozofov in celo brez bistrih političnih opazovalcev berači vprašanje vesolja leto za letom.

Vmes pa smo tako zaposleni z izdelovanjem orožja za prodajo Arabcem, da prestrašijo Izraelce in prodajanjem še novega orožja prestrašimo Saudovo Arabijo in njene prijatelje, da sploh nimamo časa, da bi obstali in gledali. Nečemo biti filozofi. Zdi se, da je razmišljanje najhujša stvar, ki se je lahko obtožimo. Razmišljati z

dómišljijo je nekaj nezasižanega. Sanjači, godrnjamo, poberite se! Le resničnost je osvežilna. Dejstva so edino zdravilo. Pa smo polni dejstev, pokamo od podatkov in ni nam dobro. Naš duh je ob drogu povešana zastava.

Alli lahko Halleyev komet zaigra zdravnik našim dušam? Lahko naša ladjica na ionski pogon povzdigne našo kri in stori, da nam ne bo mar le goli obstoj sedaj temveč tudi še nepremerjene prihodnosti?

Čemu ta trud? vpije glas z balkona. Komu je do tega? Zakaj ves ta hrup in zvezdna peresa? Zelo preprosto: marširamo nazaj na Olimp.

—Zakaj pa spet to? No ja, mi ljudje z Zemlje smo veliki, kajne, da se zgrabimo za ovratnik in se odvrčemo iz Vrta in dol s svete Gore? Stresemo si skupaj nekaj dejstev in jih seštejemo do poloma, kajne?

Poglejte: dva tisoč let tega je bilo vse v redu s človekovim vesoljem. Prebivali smo na planetu okoli katerega se je vrte-

lo sonce, kot da bi bili osnova njegovemu obstoju. Zvezde so počele isto. Bili smo božji popek in vsakdo je rekel, da nas je prijetno pogledati.

Potem so prišli nakrog razni teologi in astronomi in že smo pregnani, tako z Edna kot z Olimpa. Stojimo na dežju s tolpo padlih Apolonov, Adrodit, Zeusov in Titanov. Trajalo je par tisočletij preden smo šli in imenovali nekaj raket po izgubljenih bogovih.

Vmes so nani astronomi povedali, da nismo center ničesar. Bili smo le prebivalci drobne kroglice, ki se je vrtela okoli drobnega sonca v kleti galaksije, ki ji je bilo vseeno, če smo prišli ali odšli, živeli ali umrli, propadli ali preživeli.

To navidezno dejstvo nas je tako treščilo po glavi, da je to kar za nekaj stoletij omajalo naše osebnosti (egos, jaze?).

Če so nam to povedali Kopernik in Galileo in Kepler, že mora biti res. Če je Darwin dodal, da smo le bister šimpanz, ki poganja maseratijske avtocesti časa, ja, zakaj bi se potem potrudili in zjutraj vstali iz postelje?

Pa smo vstali, in smo šli na luno in potem smo posegli in vzeli Marsu prstne odtise. In tistim, ki gledajo na podatke in pravijo, Mars je prazen, tam ni življenja, mi vpijemo:

Je življenje na Marsu in to smo mi. Mi smo Marsovci. Darujemo si sami sebe.

Odidemo v vesolje. Imenujemo sami sebe, kot smo svoje rakete, po starih božanstvih. Stori mo se osnovne za obstoj, ne da bi vedeli, kako daleč nam je potovati preden srečamo druga zrcala Boga (...)

Kajti, vidite, čeprav so dejstva pomembna, je interpretacija dejstev končni graditelj ali pa uničevalec človeka in njegovega sna. Če si izberemo, da smo neznačni, ničvredni, bo prah gorel in pokrtil naše kosti. Če pa si izberemo, da stopimo nazaj v Vrt, pojemo jabolko, vrzemo kačo ven v jarek in preživimo za večno zu-

naj onkraj meglenic, je izbira naša. Zgradili si bomo Olimp in si še enkrat nadeli krone.

Za tole gre pri srečanju s Halleyevim kometom.

1986 se hitro bliža. Tukaj prihaja naša priložnost da posežemo kvišku. Nežno se bomo dotaknili bežečega obraza te mrzle pošasti, zabrisanih potez te čudne snovi na njeni slepi poti prek vesolja. Storili bomo to s tisto začudeno, neskončno radovednostjo, ki je začetek ljubezni.

Bomo zamudili to priložnost? Bomo pustili čas in prostor, da se odvrtinčita mimo, ne da bi poskusili skočiti na krov? Bomo pustili svojega orjaškega pterodaktila doma in zaklenili z njim, v škatlo, svoje najboljše sanje? Mislím, da ne. Se kako stoletje, pa se bomo sami spuščali tja ven. Naša telesa bodo prehitela ta ljubki komet.

Dotlej pa morajo iti naši stroji za nas, opraviti za nas in se vrniti puhačjo pipo natlačeno z neverjetnimi podatki, da

nam z njimi napolnijo ušesa in nas potisnejo proti preživetju.

Če naše misli lete sedaj, bodo leteli naši stroji kasneje in naše duše jim bodo sledile v vesoljskih armadah rešitve 21. stoletja. In čim višje bomo leteli, tem bolj se bo 1984 umikalo kot izjalovljena grožnja, pretrgana zla obljuba, pekel, ki ga je podrl in pokopalo življenje.

Potem bomo napisali boljšo knjigo. Njen naslov bo 1986 in njen junak bo Veliki beli komet in zmaj očeta Hucka Finna se bo pognal ven na sončnih vetrovih, da ga pozdravi.

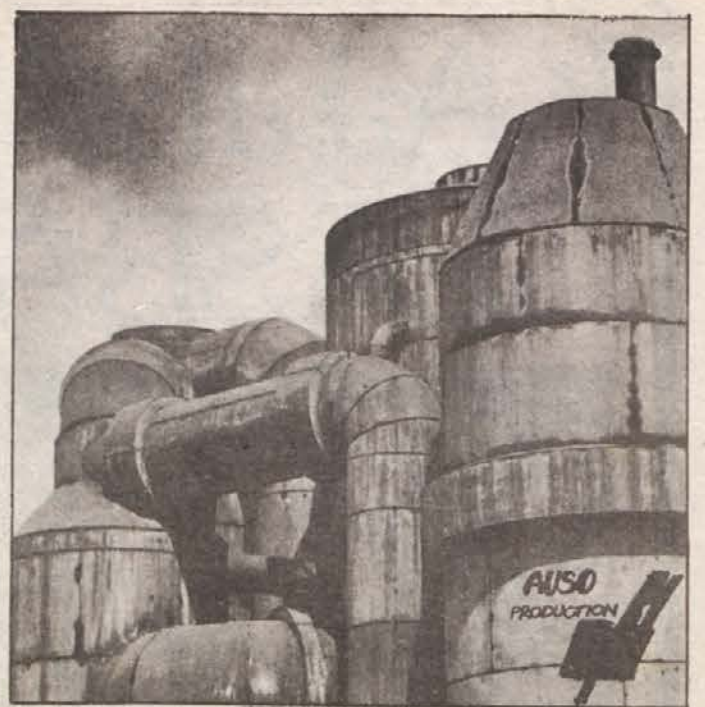
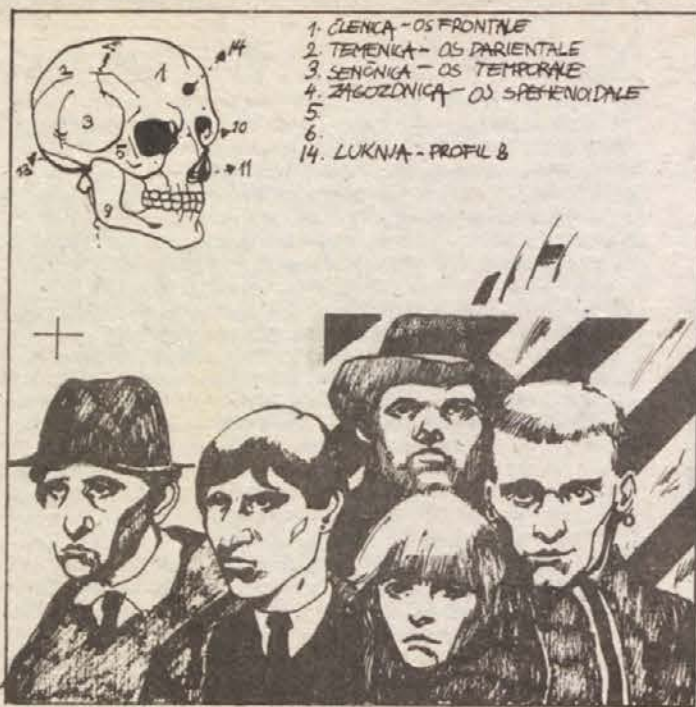
Komet bo prišel. A odšel bo nazaj, nakrog, z razglasi.

In kaj bo razglajal? Nas, seveda, ki se rojevamo nazaj v božje naročje.

Pripovedujoč mu, da bomo kmalu, kmalu, oh, tako zelo kmalu prišli na obisk...

In ostali deset milijard let.

prevedel Samo RESNIK

EKSPERIMENTALNE DRUŽBE

Nadaljevanje z 2. strani

neizogiben problem eksperimentov na živih bitjih, zaenkrat sodimo, da pri delcih ali mehanskih predmetih o njem ne moremo govoriti. Tako se ljudje večinoma strinjajo, da vivisekcija ni dostojna, verjetno bi bila takšna lahko le, če bi jo raziskovalec prostovoljno delal na samem sebi, kar pa žal vedno ne gre. Poskusni osebi pri takšnih raziskavah sodelujejo neprostovoljno in (delno tudi zaradi naših primitivnih sposobnosti za sporazumevanje z drugimi vrstami) nihče se ni potrudil in jim obrazložil, za kaj gre. Tukaj imamo prednost, da gre za nedestruktivne eksperimente na naši lastni vrsti (species), da nas zanimajo le drugačni načini življenja. Če naj bo torej eksperiment dostojen morajo ljudje vedeti, za kaj gre, sodelovati prostovoljno in če je le mogoče je prijazno, če v eksperimentu tudi aktivno sodelujejo, ne le živijo v njem. Če je ideja, ki se jo preizkuša, neuspešna, majhna eksperimentalna skupnost ne potrebuje veliko pomoči, da se izklopi iz težav. Delo je veliko lažje, če je eksperimentiranje družbeno priznano in uživajo ljudje, ki žive v eksperimentalnih skupnostih ali sami eksperimentirajo, spoštujevali svoje okolice. Družbi, ki takšno delo ceni je tudi veliko lažje zavestno sprejeti in uporabljati njegove rezultate.

Poleg velikih skupinskih poskusov je lahko zavestno in

strokovno rabljena eksperimentalna metoda močno pomoč posamezniku, ki išče smisel in sebi primeren način življenja. Razumevanje okolice je tukaj še bolj potrebno.

Zdi se torej, da bi uporaba znanstvene metode lahko močno olajšala razvoj človeške družbe in zmanjšala bolečine, ki ga spremljajo. Zelo verjetno je, da bi široka uporaba tega načina dela, ko bi v posamezni državi hkrati tekli ducati veliki eksperimentov, ko bi se uveljavila eksperimentalna naselja s prebivalci, ki bi se intenzivno zanimali za spremembe ali pa bi jih preprosto veselilo živeti na tak način, s časom precej zmanjšala napetosti do družbi, spodbujala toleranco do drugačnega načina mišljenja in obnašanja, razmišljanje in upoštevanje kompleksnosti problemov, uporabo hladne debate namesto nasilja.

Ker so, kot so opazili mnogi avtorji (primer: F. Dyson, Človeške posledice vesoljskih raziskav, Bulletin of Atomic Scientists, junij 1969) naselja v vesolju (recimo O'Neillov tip habitat) idealna za družbeno eksperimentiranje, lahko s precejšnjim zaupanjem pričakujemo, da bodo v naslednjih dveh stoletjih družbene vede same od sebe prevzele eksperimentalno metodo, če bo le civilizacija vzdržala tako dolgo. Zdi pa s.t., da razen klasičnega argumenta diktatorjev, „da ljudje za to še niso dovolj zreli“, ni razloga, da bi čakali tako dolgo.

EKSPERIMENTI V UTOPIJAH

Nadaljevanje z 2. strani

ge utopistične poljedelske skupnosti v ameriškem jugozahodu — celo brez težav od sovražno razpoložene okolice. Pa vendar so takšne eksperimentalne skupnosti po vsem svetu ponavadi žrtve preganjanja in nasilja svojih konvencionalnih sosedov, ki so včasih besni prav zato ker so bili oni sami šele v prejšnji generaciji sprejeti v konvencionalni sistem. Ne sme nas presenečati, če eksperimentalne skupnosti pogosto propadajo. Le redke mutacije so uspešne. A družbene mutacije imajo prednost pred biološkimi, kajti ljudje v njih so se nekaj naučili. Člani neuspešnih komun lahko presodijo, zakaj jim ni uspelo in sodelujejo v kasnejših eksperimentih, ki se bodo poskušali izogniti istim vzrokom neuspeha.

Dobro bi bilo, če bi takšni eksperimenti uživali ne le javno priznanje, temveč tudi uradno podporo države. Prostovoljci za takšne eksperimente v utopijah — možje in žene, ki tvegajo zelo verjetni neuspeh v korist celotni družbi, si zaslužijo ugled zaradi svojega poguma. V njih je prihodnost. Nekega dne se bo pojavila eksperimentalna skupnost, ki bo delovala mnogo bolje kot multijezična, spolzka, pokrpna družba v kateri živimo in pred nami bo stala preizkušena alternativa.

Ne verjamem, da bi bil kdor koli od sedaj živečih dovolj mo-

der, da bi vedel, kakšen bo obraz te bodoče družbe. Morda se bo pojavilo veliko drugačnih alternativ, sleherni od njih potencialno uspešnejša od žalostno skope izbire, ki jo vidimo sedaj.

Soroden problem je, da se danes nezahodnjaške, netehnološke družbe, ki gledajo moč in materialno bogastvo Zahoda, močno trudijo, da bi nas posnemale, pri čemer izginjajo mnoge davne tradicije, pogledi in načini življenja. Pri vsem kar vemo, so med temi zamirajočimi alternativami lahko prav elementi sveta, ki ga iščemo. Nujno je, da najdejo način, kako ohraniti te drugačne poti, trudoma izdelane v tisočletjih sociološke evolucije, in obenem absorbirajo moderno tehnologijo. Osnovni problem je, kako razširiti tehnološke dosežke in obenem ohraniti kulturno različnost sveta.

Včasih srečamo mnenje, da je problem sama tehnologija. Prepričan sem, da ni težava v tehnologiji, temveč v njeni zlorabi po samozvanih voditeljih posameznih družb. Če bi se vrnili k primitivnejšim načinom poljedelstva, kot nekateri priporočajo, in opustili svojo kmetijsko tehnologijo, bi obsodili na smrt stotine milijonov ljudi. Na našem planetu ni mogoče uiti tehnologiji, vprašanje je le, kako naj jo modro uporabimo.

Iz kaj podobnih razlogov je tehnologija prav gotovo bistven faktor v drugih planetarnih skupnostih, starejših od naše. Mislim, da je zelo verjetno, da so

družbe, neskončno modrejše in boljše od naše, še vseeno bolj tehnološke od nas.

Živimo v izjemnem, prevratnem trenutku v zgodovini življenja na Zemlji. Ni ga še bilo časa, tako tvegane, a obenem tako obetajočega za prihodnost življenja na našem planetu.

//Opomba prevajalca: Novela Johna Varleya Persistence of

Vision iz knjige The Cosmic Connection (Vztrajnost videnja, 1978), čudovita študija o alternativah in družbenem eksperimentiranju, je bila poleti 1983 serializirana v Teleksu. Literarna vrednost teksta žal ni preživela prevoda, je pa še vedno vreden branja.//

prevedel Samo RESNIK

MARIBORSKI ŠTUDENSKI CASOPIS KATEDRA
Tyrševa 23
MARIBOR

RAZPISUJE

NATEČAJ
za pesniško zbirko!

Ob 25-letnici KATEDRE in v želji, da spodbudimo pesniško ustvarjalnost, razpisujemo natečaj za pesniško zbirko.

POGOJI NATEČAJA:

- sodeluje lahko vsakdo, ki še ni izdal pesniške zbirke, razen v samozaložbi;
- natečaj je anonimen, zato naj bodo pesmi označene s šifro, osebne podatke (tudi naslov!) pa priloži v zaprti kuverti, ki naj bo tudi označena s šifro;
- pošlji vsaj toliko pesmi, da bo zadoščalo za eno pesniško zbirko;
- pesmi naj bodo napisane v slovenskem jeziku in razmnožene v treh izvodih;
- zmagovalcu natečaja bomo podelili nagrado in izdali pesniško zbirko, vsem tistim, ki pridejo v ožji izbor, objavimo pesmi v Katedrini literarni prilogi OBRAZI;
- prispevke bo pregledala tričlanska žirija, ki bo izbrala najboljše.

Prispevke pošljite na naslov uredništva (Katedra, Tyrševa 23, Maribor) najkasneje do 31. 5. 1985!

Naj ti Orfej pomaga!
Uredništvo